

เทศน์ก่อนเวียนเทียนวันอาสาฬหบูชา

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต. คลองตากคต อ. โพนาราม จ. ราชบุรี

วันนี้วันอาสาฬหบูชาะ วันนี้เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเทศน์ธรรมจักร เทศน์ธรรมจักร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก่อน เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีสมบัติ มีคุณสมบัติในหัวใจ แล้วเอาคุณสมบัติอันนี้เทศน์ เทศน์สอนปัญจวัคคีย์ไง เทศน์ธรรมจักร เห็นไหมประกาศธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก่อน ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเสวยวิมุตติสุข

สุขของในศาสนาพุทธนี้สุขของเรื่องหัวใจ ถ้าหัวใจมีความสุข คนเรานี้มีความสุขมีความสุขพอใจ แต่ถ้าคนเรามีความทุกข์ เราจะประสบความสำเร็จทางโลกขนาดไหนเราก็มีความสุขนะ ความทุกข์อันนี้มันเผาใจ ถ้าเผาใจนี้ ศาสนธรรมคือยารักษาใจ คืออาหารของใจ แต่ความเป็นอยู่ของโลก เห็นไหม คนเราเกิดมาต้องเป็นเด็กก่อน แล้วก็เป็นผู้ใหญ่เป็นผู้เฒ่าไปข้างหน้า

นี้ก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจเราศรัทธาในศาสนา เริ่มต้นศรัทธาในศาสนานี้ก็เหมือนเด็กๆ ใจ พอเหมือนเด็กๆ ต้องมีประเพณีมีวัฒนธรรมให้เป็นเครื่องแสดงออกของชาวพุทธ ดังนั้นชาวพุทธนะมีแต่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ผู้ที่ปฏิบัติธรรมนั้นเป็นชาวพุทธ แล้วเด็กจะอย่างไรละ ถึงต้องมีประเพณีวัฒนธรรมไว้ให้เราแสดงออกว่าเราเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธเราเห็นไหม

นี่วันสำคัญทางศาสนา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา มันเป็นวันเหมือนเราต้องแสดงออกของชาวพุทธ แล้วเราเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประพตฺตินะ ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพุทธภูมิ สร้างสมบุญญูการีการมามาก เพราะ

อะไร เพราะเรื่องของความคิด เรื่องของปัญญา เวลาเรามีลูกมีหลาน เห็นใหม่ ถ้าลูกเราปัญญาดี เรา จะมีความภูมิใจมาก ถ้าลูกเราปัญญาไม่ค่อยดี เห็นใหม่ สิ่งนี้มันเกิดมาจากอะไรละ สิ่งนี้เกิดจากบุญ กุศลของเขาที่เขาสร้างของเขามาไง ถ้าบุญกุศลเขาสร้างของเขามันเป็นจริงเป็นนิสสัยสะสมมาใน หัวใจนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาพุทธภูมิก็ทำแบบนี้ ปรารถนาเป็นพุทธภูมิแล้วมี แต่การสละการให้ทานมาตลอด ปรารถนาแล้ว เห็นใหม่ เป็นสัตว์ก็เป็นหัวหน้าสัตว์นะ เป็น กวางทอง เป็นกระต่าย เป็นนก เป็นลิง เป็นหัวหน้าสัตว์ เป็นหัวหน้าได้แต่พยายามช่วยเหลือ เกื้อกูลหมู่คณะไง เพื่อปรารถนาเพื่อทำคุณงามความดีมา เห็นใหม่ นี่เด็กฉลาดเด็กไม่ฉลาดดูจาก ความประพฤติกองใจดวงนั้น

นี่ก็เหมือนกันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าสะสมสิ่งนี้มามหาศาลนะ แล้วมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เห็นใหม่ นี่พ่อแม่ก็อยากจะให้อยู่ ปกครอง อยู่นี่เป็นกษัตริย์ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบุญกุศลมามหาศาล ถึงชาตินี้ ชาติสุดท้ายต้องเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน

ถึงแน่นอนขนาดนั้นมันก็มีอุปสรรค เห็นใหม่ มีอุปสรรคเพราะว่าพระเจ้าสุทโธทนะ ต้องการให้เป็นกษัตริย์ ต้องการให้เป็นจักรพรรดิ ต้องการให้เป็นมีอำนาจวาสนาทางโลก แต่ในเมื่อ บุญกุศลสร้างมานี้ บุญกุศลต้องซัดไปตามแต่บุญกุศลอันนั้น เพราะกรรม กรรมนี้มีอำนาจมาก แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรื่อง กรรมมันก็มีอยู่ไฉน

เพราะกรรมนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมนี้มีอยู่โดย ดั้งเดิม เห็นใหม่ สิ่งที่มีอยู่โดยดั้งเดิมแต่ไม่มีใครสามารถเข้าไปรู้ได้ไฉน องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าค้นคว้าอยู่ ๖ ปีนะ สิ่งนี้ค้นคว้าอยู่ ๖ ปี แต่ก็ไม่มีใครจะสั่งสอนได้ จนเพราะอำนาจวาสนา

ของตัวเองสร้างไว้ ถึงขั้นคว่ำกลับมา เห็นใหม่ แล้วประกาศธรรมวันนี้ไง วันนี้ประกาศธรรม เราถึงว่าพอประกาศธรรมขึ้นมา พระอัญญาโกณฑัญญะ เห็นใหม่

สิ่งที่ประกาศธรรมคือประกาศทฤษฎีนั้น แต่คนที่ประกาศทฤษฎีนั้นต้องสามารถเข้าไปเข้าใจตามทฤษฎีนั้น จนเห็นตามความเป็นจริงจากความเห็น เห็นจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเข้าถึงธรรม เห็นใหม่ แล้วเอาความรู้สึกเอาประสบการณ์ของใจดวงนั้นประกาศออกมาเป็นธรรมจักร เห็นใหม่ แล้วเทวดาฟ้าดินส่งเสริมกันนะ “จักรได้เคลื่อนแล้ว จะไม่มีใครสามารถทำให้ย้อนกลับได้” เห็นใหม่ คือศาสนาอีกวาระหนึ่งได้เกิดแล้วไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเป็นองค์ที่ ๔ ในภัทรกัปนี้ พระศรีอริยเมตไตรยจะต้องมาตรัสรู้ไปข้างหน้า นี่เป็นการพยากรณ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สิ่งที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศนี้ ๕,๐๐๐ ปีนี้ จักรนี้ได้เคลื่อนแล้วไง ธรรมจักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว เคลื่อนออกไป เห็นใหม่ เขาส่งเสริม เขาดีใจ เทวดาฟ้าดินนี่มีโอกาสไหมเหมือนคนเราเป็นไข้เป็นโรคแล้วไม่มียา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้ายานี้ออกมาได้ไง สิ่งนี้ค้นคว้าออกมาจากใจ แล้วมาวางไว้ที่ผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติจะเข้าถึง เข้าถึงธรรมอันนี้ให้ได้

แต่ในเมื่อเด็ก อินทรีย์เราไม่แก่กล้า อินทรีย์เราอ่อน เห็นใหม่ เราเป็นชาวพุทธเราก็ต้องสร้างสมบารมียังนี้ขึ้นมา เราถึงต้องได้ทำทานไง เวลาเราจะประกอบอาหาร สิ่งที่เราประกอบอาหารเห็นใหม่ เราต้องหาสิ่งที่เป็นอาหาร สิ่งที่ส่วนผสมของอาหารนั้นมา จะเป็นอาหารอะไรก็ได้แต่เราต้องหาสิ่งนั้นมาเพื่อจะประกอบเป็นอาหาร

นี่ก็เหมือนกัน เราก็รอเวลาไป ๑ ปี ๓๖๕ วัน เห็นใหม่ จะมีวันวิสาขะ มีวันมาฆะ มีวันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา นี่เป็นถึงว่าเราจะหาอาหารให้ใจไง เวลาเราทำอาหารนะเราพยายามประกอบอาหารขึ้นมา ถ้าเสร็จขึ้นมาได้กินอาหารนั้น เราก็จะมีความอิ่มในท้องของเรา เห็นใหม่ มีความรู้สึกว่ามี นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเราเห็น เราเกิดมานี้ ชีวิตนี้คืออะไร ถามตัวเอง

ว่าชีวิตนี้คืออะไร เกิดมาเป็นเด็กก็มีความสุขมาก พ่อแม่ต้องปกป้องลูก ต้องพยายามถนอมรักษาลูก เห็นไหม ลูกจะปรารถนาสิ่งใดก็ได้ เข้าใจว่าโลกนี้จะเป็นแบบนี้ จะปรารถนาสิ่งใดก็ได้ แต่เวลาโตขึ้นมาไม่เป็นแบบนี้หรอก เราต้องแสวงหาของเรา เราต้องพยายามทำของเรา สิ่งที่ทำของเรา เห็นไหม ความทุกข์จะเกิดขึ้นมาจากตอนนี้ ตอนที่ว่าเราทำสิ่งใดๆ แล้วไม่ประสบความสำเร็จ เราทำสิ่งใดๆ แล้ว เห็นไหม ตัณหาความทะยานอยากมันล้นฝั่ง ไม่มีสิ่งใดจะถมความเต็มของใจนี้ได้

ใจนี้ไม่เคยเต็มนะ พร่องอยู่เป็นนิตย์ เห็นไหม พร่องอยู่เป็นนิตย์เป็นความทุกข์อันนี้ นี่อาหารของใจ ใจนี้พร่องอยู่เป็นนิตย์ ใจนี้มีความทุกข์อยู่เป็นนิตย์ สิ่งนี้ เห็นไหม มันถึงสะเทือนใจเราไง มันสะเทือนใจเราเพราะเรารู้ของเรา นี่ความลับไม่มีในโลก เวลาจะบ่นหน้าว่ามีความสุขขนาดไหน แต่ในหัวใจของเรามันความทุกข์ สิ่งที่เป็นความทุกข์แล้วอาหารมันคืออะไรละ

อาหารคือการเคลื่อนไหวไปไป การสละออก เห็นไหม ความตระหนี่ถี่เหนียว ความตระหนี่ถี่เหนียวถ้าเห็นเป็นข่าวของเงินทอง เราตระหนี่ถี่เหนียวมันก็น่าตระหนี่ถี่เหนียว แต่เวลาความทุกข์ไปตระหนี่มันทำไมละ เวลาความทุกข์ความไม่พอใจนี้เราสลัดออกไปจากใจ มันทำไมสลัดออกไปไม่ได้ละ ทำไมมันเอาความทุกข์มาใส่ใจของเราละ ใจของเรามีความทุกข์แล้วเราร้อนอย่างนั้น แต่หาทางออกไม่ได้ไง นี่เพราะไม่มีอาหารของใจไง เห็นไหม

เราทำบุญกุศล เรานึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเข้าไปใกล้ยานี้ไง เราพยายามเข้าไปที่ใกล้ยานั้น แล้วหีบขวิดยานั้นให้ได้ แล้วเปิดขวิดยานั้นออก เห็นไหม แล้วได้เอายานนั้นได้ รักษาโรคของเรา ได้กินยานั้นเข้าไป เห็นไหม

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าประกาศธรรมจักรๆ ก็อย่างนี้เหมือนกัน สิ่งนี้วางอยู่แต่เราไม่สามารถเปิดขวิดยานั้นแล้วกินยานั้นได้ เราถึงว่าหัวใจของเราถึงทุกข์ร้อนใจ ถ้าเราเชื่อมั่นของเรา เราทำของเราได้ เห็นไหม นี่ทำบุญกุศลมีความเชื่อมั่นมีความจงใจ ความจงใจ เห็นไหม มีความสุข สิ่งที่มีความสุขเพราะอะไร เพราะประกอบอาหารแล้วกินอาหารนั้นมีความสุข

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราเวียนเทียนในสิ่งที่เวียนเทียนไป การกระทำไปสิ่งนั้น เราตั้งแต่เตรียมดอกไม้มา เราพยายามจะเข้าไปเวียนเทียน นี่เราเตรียมอาหารมา แต่มันจะสำเร็จได้ไง จะสำเร็จได้ต่อเมื่อเราประกอบพิธี เห็นไหม พระเราเวลาจะบวชขึ้นมาจะสำเร็จเป็นพระขึ้นมาได้ต้องเข้าโบสถ์ ต้องอุปัชฌาย์ ต้องสงฆ์ยกขึ้นมาเป็นสงฆ์ขึ้นมา เห็นไหม ความสำเร็จนั้นคือการกระทำในสิ่งที่การกระทำนั้นสมมุติก็จริงตามสมมุติ สิ่งนี้เป็นสมมุติทั้งหมด แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ เห็นไหม วางไว้เป็นสมมุติ เพื่อเราจะเข้าถึงบัญญัติ แล้วเข้าถึงวิมุตติอันนั้นให้ได้

ถ้าเราเข้าไปถึงบัญญัติ เห็นไหม เป็นปรมัตถ์ว่าสิ่งใดก็เป็นปรมัตถ์ สิ่งนี้ก็เป็นปรมัตถ์ แล้วใจเราเป็นปรมัตถ์ไหม มันเป็นสมมุติทั้งหมด เราจะพูดคำว่าเป็นปรมัตถ์ คำว่า “ปรมัตถ์” นี้ก็สมมุติ เพราะเราสมมุติขึ้นมา แต่ถ้าใจมันเข้าถึงปรมัตถ์แล้ว มันเป็นปัจจัยตั้งจากใจดวงนั้น มันเป็นปรมัตถ์จากใจดวงนั่นเอง เห็นไหม นี่อาหารของใจ สิ่งที่เป็นอาหารของใจ มันอยู่ที่การกระทำขึ้นมาแล้วจับสมมาที่ใจของเรา

ทาน สีล ภาวนา ประเพณีวัฒนธรรมถึงว่าจะจะเป็นบุญเล็กๆ เราก็ทำประสาเรา เก็บเล็กผสมน้อยไป เวลาพระบวชใหม่ เห็นไหม สีลก็ไม่เข้าใจ สิ่งใดมันก็จะไม่เข้าใจ ก็เก็บเล็กผสมน้อยของเราไป สะสมของเราไป จากเด็กเป็นผู้ใหญ่ได้ จะมีผู้ประสพการณ์ได้ ถ้าประสพการณ์ เห็นไหม เป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ งานชอบ เราจะเข้าหลัก ถ้าเป็นมิจฉาทิฐิ ความเห็นผิด ทำความเพียรผิด ทุกอย่างผิด มันก็ปิดออกไปข้างนอก เห็นไหม

มันถึงต้องเวลาหมู่คณะสงฆ์สังฆะนี้ตรวจสอบกันไง ตรวจสอบกันว่าสิ่งใดถูกต้องสิ่งใดผิดเหมือนเราสวดมนต์เลย ถ้าเราสวดมนต์คนใดผิดคนหนึ่ง มันจะไปขัดกับหมู่คณะ เห็นไหม นี่ถ้าส่วนใหญ่เป็นอย่างนั้น เป็นสัมมาทิฐิ สังคมนั้นเป็นสัมมาทิฐิ เราจะมีประโยชน์มาก ถ้าสังฆสังคมนั้นเป็นมิจฉาทิฐิ เราเข้าไปอยู่ในสังคมนั้น เห็นไหม สังคมนั้นเขาเป็นมิจฉาทิฐิ เรามีความเข้าใจถูกต้อง ถ้าเราถูกต้องของเรา เราเปรียบเทียบกับธรรมวินัย แล้วเรายึดอันนี้ไว้เป็นหลักของเราเนะ เราจะไม่เชื่อเขาไป เราฮีนของเราได้นะ

นี่ถ้าพูดถึงคนที่มีความศรัทธาในพระพุทธเจ้า เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปศึกษาเล่าเรียนกับลัทธิต่างๆ เขาก็ประกาศตนว่าเขาเป็นศาสดาๆ ทั้งนั้น ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เชื่อเขาละ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้านว่าเขาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองละ แล้วนี่เหมือนกับไก่ตัวแรกเจาะออกมาจากฟองไข่ เห็นไหม นี่เจาะออกมาจากฟองไข่ แล้วจะสอนใครได้หนอ ใครจะสามารถรู้สิ่งที่เป็นความมหัศจรรย์อันนี้ได้หนอ พระก็พูดกันอย่างนี้ พูดไปเพื่อจะปฏิเสธว่าเข้าถึงไม่ได้ไง

ทำไมจะเข้าถึงไม่ได้ ในเมื่อทุกข์มันอยู่ที่ใจ ในเมื่อความหิวกระหายมันอยู่ที่ใจ เราต้องหาอาหารมาประกอบ หามาให้ใจเรากินให้ได้ ถ้าเราหาอาหารให้ใจเรากินได้เหมือนกับเราเปิดขวดยานั้นนะ ธรรมโอสธ สิ่งที่ธรรมโอสธ เห็นไหม ยานี้เราต้องไปหาที่ร้าน เราต้องไปโรงพยาบาล เราถึงได้ยามา นี่ก็เหมือนกัน นี่จะฟังธรรม เราต้องไปวัดต้องไปหาครูบาอาจารย์ ถูกต้อง แต่ถึงที่สุดแล้วยามันอยู่ในใจของเรา ถึงที่สุดสัมมาสมาธิเกิดขึ้นมาก็เกิดขึ้นมาจากใจของเรา

เวลาประพฤติกปฏิบัติมีกายกับใจนะ ไปวัดต้องเอาหัวใจไปด้วย ไปวัดไปแต่กายนะหัวใจคิดถึงบ้าน หัวใจคิดถึงต่างๆ เห็นไหม มันไม่มาด้วย ใจมันทำไมไปอยู่ที่บ้านละ ไปห้วงต่างๆ ห้วงทุกอย่างที่อยู่ข้างนอก ไม่อยู่ที่ตัวเลย นี่คนมีแต่กาย หัวใจส่งออก เห็นไหม ถ้าเราเอากายมาด้วย เอาใจมาด้วย การประพฤติกปฏิบัติสัมมาสมาธิจะเกิดขึ้นจากตรงนี้ไง ไม่ให้จิตส่งออกไปข้างนอก ให้ย้อนกลับเข้ามาข้างใน เห็นไหม นี่เปิดขวดยาได้แล้วเราจะได้กินยานั้น ถ้าเราได้กินยานั้น เราจะเข้าใจว่าศาสนาพุทธนี้ประเสริฐขนาดไหน

นี่พระ เห็นไหม ว่าศาสนาพุทธนี้ประเสริฐมาก ทำบุญกุศลจะได้บุญมหาศาล แล้วเราก็พยายามทำกันอยู่นี้ไม่เห็นได้อะไรเลย ได้! เพราะบุญกุศลคือความสุขของใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าบุญกุศลคือในครอบครัวเรามีความสุข มีความร่มเย็นเป็นสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส นั่นคือสุข บุญไม่ใช่ตัวเลขในธนาคาร ตัวเลขในธนาคารนี้ ในธนาคารเงินเป็นพันๆ ล้าน แสนๆ ล้าน

เป็นของของโลกเขา เห็นใหม่ ใครๆ ก็มาฝากไว้ เงินตัวเลขในธนาคาร แล้วหัวใจของคนผู้ฝากมีความสุขใหม่

แต่ถ้าเรามีความสุขของเรา เห็นใหม่ เราอึดอึ้งแจ่มใส ลูกเต้าเราในบ้าน พ่อ แม่ พี่ น้อง มีความรุ่มเย็นเป็นสุข อันนี้คือบุญต่างหาก บุญคือความสุขของใจ ถ้าความสุขเราเข้าใจว่าบุญคือความสุขของใจ เราจะเข้าใจว่าศาสนาพุทธสอนให้เป็นครอบครัวใหญ่ เราพยายามจะตามโลกให้ทัน เห็นใหม่ จะมีแต่ความอิสระมีเสรีภาพ ใครก็อ้างเสรีภาพนะ สิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชนต่างๆ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจเรื่องกรรม นิวของเราไม่เท่ากัน แต่ละนิ้วเล็กใหญ่ต่างกัน กรรมของคนก็ไม่เท่ากัน สิทธิเสรีภาพเขียนไปตามกฎหมายเขียนไปเกิด แต่ในเมื่อหัวใจมันเบียดเบียนกันนะ มันโง่งกัน มันบีบบี้สี่ไฟต่อกันขนาดไหน มันก็เอาเปรียบกันตลอดไป มันเป็นไปได้เพราะมันเป็นเรื่องของกรรม เรื่องของกรรมมีหนักมีเบา แล้วแต่จิตนิสัยสร้างมา เราไม่ได้สร้างสิ่งใดมาเลย จะเรียกร่องสิ่งใดมันก็ไม่ได้ ถ้าเราสร้างของเรามาเราจะปฏิเสธอย่างไรมันก็ของเรานั่นคำ เห็นใหม่ มันถึงเป็นเรื่องของกรรมไง

สิทธิมนุษยชน ความคิดของประชาธิปไตยต่างๆ ไม่ได้ค้ำนะ ประชาธิปไตย ชรรมาธิปไตย ความเสมอภาคจากหัวใจจากธรรม คนที่เล็กกว่าเราก็พยายามส่งเสริมให้เขาขึ้นมา คนที่ใหญ่กว่าเขามีความสุขก็ปล่อยของเขาไป นี่ความเสมอธรรม ธรรมคือความสุขใจ เราให้ความสุขกับทุกๆ คน ความสุขกับหัวใจของเรา อันนี้เป็นธรรม เห็นใหม่ นี่อาหารของใจ นี่ใจเราถึงต้องมาเวียนเทียนไง

การเวียนเทียนของเราคือการทำกิจกรรมในศาสนา เป็นประเพณีวัฒนธรรม เราเป็นชาวพุทธ เห็นใหม่ เวลาเวียนเทียนขึ้นมาเนี่ย รอบแรกนะให้นึกถึงพุทโธๆ นะ รอบที่สองให้ซัมโมๆ รอบที่สามสังโฆ เพราะรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแก้วสารพัดนึก ถ้าเราเข้าถึงแก้วสารพัดนึก เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้จริงในหัวใจ จะมีความสุขมาก แต่เนี่ยเราเป็นชาวพุทธ แต่นึกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ไม่ออก ไม่เชื่อมั่นไง อย่างเช่น กัณฐิ เห็นใหม่ เรา

จินตนาการว่าผี เราจะตกใจมาก ตกใจกลัวผีไปมหาศาลเลย แต่ถ้าเรานึกถึงพุทโธๆ นี่ สิ่งต่างๆ จะไม่ออกไป มันจะเป็นอย่างนั้นไม่ได้เลย

เวลาพระอยู่ในป่า อยู่ในป่าในเขา เห็นไหม จะเจอสัตว์ เจอเสือ เจอผีต่างๆ มันสิ่งนั้นทำไม หลอกพระนั้นไม่ได้ละ เพราะพระเขามีรัตนตรัยไง มีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ประจำหัวใจของเขา สิ่งนั้นมีอยู่ที่คอๆ เจีนๆ ไม่สามารถทำลายใจดวงนั้นได้ นี่พวกเราไม่จริง เราถึงได้ไม่จริง ถ้าพวกเราจริง เราจะได้ของจริงของเรา ในศาสนานี้เป็นของจริงมาก แต่เพราะเราไม่จริงกัน เราถึงเอาของจริงมาใส่ใจของเราไม่ได้ เห็นไหม

ฉะนั้น เราตั้งใจนะ พุทโธ ธัมโม สังโฆ นึกออกมาจากใจ ให้ออกมาจากหัวใจ ออกมาจากขั้วของใจ แล้วมันจะเข้าถึงขั้วของใจ เพราะทุกขมันอยู่ที่ใจ ฉะนั้นให้ตั้งใจ ถึงจะเป็นประเพณีก็ทำให้สมกับประเพณี แล้วเราจะได้รับบุญตามประเพณีนั้น แล้วปฏิบัติบูชา เดี่ยวเราว่ารอบสองนะ เอวัง